

POMOC PRAWNA
PORADY OBYWATELSKIE
MEDIACJA

PRAWA I OBOWIĄZKI NAUCZycIELA

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI

www.ms.gov.pl

np.ms.gov.pl

pasieka

FUNDACJA
ROZWOJU I WSPARCIA

www.fundacjapasieka.pl

**Wersja audio poradnika
dla osób niewidomych
i słabowidzących
- Zeskanuj kod QR**

fundacjapaseka.pl/edukacja-prawna/prawa-i-obowiazki-nauczyciela

Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. w art. 70 stanowi:

1. **Każdy ma prawo do nauki.** Nauka do 18 roku życia jest obowiązkowa. Sposób wykonywania obowiązku szkolnego określa ustawa.
2. Nauka w szkołach publicznych jest bezpłatna. Ustawa może dopuścić świadczenie niektórych usług edukacyjnych przez publiczne szkoły wyższe za odpłatnością.
3. Rodzice mają wolność wyboru dla swoich dzieci szkół innych niż publiczne. Obywatele i instytucje mają prawo zakładania szkół podstawowych, ponadpodstawowych i wyższych oraz zakładów wychowawczych. Warunki zakładania i działalności szkół niepublicznych oraz udziału władz publicznych w ich finansowaniu, a także zasady nadzoru pedagogicznego nad szkołami i zakładami wychowawczymi, określa ustawa.
4. Władze publiczne zapewniają obywatelom powszechny i równy dostęp do wykształcenia. W tym celu tworzą i wspierają systemy indywidualnej pomocy finansowej i organizacyjnej dla uczniów i studentów. Warunki udzielania pomocy określa ustawa.
5. Zapewnia się autonomię szkół wyższych na zasadach określonych w ustawie.

Nauczyciel swoją pracą realizuje gwarantowane ustawą zasadniczą prawo do nauki. **Zawód nauczyciela** związany jest z realizacją bardzo licznych obowiązków, które są wyznaczone przez przepisy prawa.

Obowiązki

Zgodnie z art. 6 ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r. Karta Nauczyciela **nauczyciel obowiązany jest:**

1. rzetelnie realizować zadania związane z powierzonym mu stanowiskiem oraz podstawowymi funkcjami szkoły: dydaktyczną, wychowawczą i opiekuńczą, w tym zadania związane z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę;
2. wspierać każdego ucznia w jego rozwoju;
3. dążyć do pełni własnego rozwoju osobowego;
- 3a. doskonalić się zawodowo, zgodnie z potrzebami szkoły;
4. kształcić i wychowywać młodzież w umiłowaniu Ojczyzny, w poszanowaniu Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej, w atmosferze wolności sumienia i szacunku dla każdego człowieka;
5. dbać o kształtowanie u uczniów postaw moralnych i obywatelskich zgodnie z ideą demokracji, pokoju i przyjaźni między ludźmi różnych narodów, ras i światopoglądów.

Zamknięty katalog obowiązków nauczycieli przesądza o tym, w jakim zakresie nauczyciel ponosi odpowiedzialność dyscyplinarną, porządkową lub za jakość pracy.

Niewykonywanie lub nienależyte wykonywanie tych obowiązków niesie za sobą określone konsekwencje dla nauczyciela. Naruszenia w zakresie art. 6 Karty Nauczyciela stanowią przesłankę odpowiedzialności dyscyplinarnej obok uchybienia godności zawodu.

Dyrektor może:

- a. zawiadomić o podejrzeniu popełnienia przewinienia dyscyplinarnego właściwego rzecznika dyscyplinarnego nauczycieli. Jeżeli zaś naruszenie godzi jednocześnie w prawa lub dobro dziecka, wówczas zawiadomienie jest obowiązkowe,
- b. wymierzyć nauczycielowi karę porządkową,
- c. wymierzyć nauczycielowi karę porządkową upomnienia lub nagany za niewykonywanie poleceń służbowych, które stanowi uchybienie porządkowi pracy w szkole (tak: wyrok Sądu Najwyższego z 27 lipca 1990 r. I PRN 26/90),
- d. uwzględnić te naruszenia w ocenie pracy nauczyciela, czy też w kryteriach doboru do wypowiedzenia nauczyciela.

Aktem prawnym, który wyznacza wiele praw (przywilejów) nauczycieli, jest ustawa *Karta Nauczyciela*. Przywileje te są nieodłącznie związane z realizowanymi obowiązkami.

1. Prawo do oceny pracy na wniosek samego nauczyciela skierowany do dyrektora szkoły (art. 6a ust. 1 w/w ustawy).
2. Prawo do realizacji stażu na kolejny stopień awansu zawodowego na wniosek nauczyciela skierowany do dyrektora szkoły nie później niż 14 dni od rozpoczęcia zajęć. Nauczyciel stażysta rozpoczyna staż bez złożenia wniosku (art. 9d ust. 1 w/w ustawy).
3. Prawo kontynuacji stażu w innej szkole, jeśli w okresie trwania stażu nauczyciel zmienił miejsce zatrudnienia, pod warunkiem otrzymania pozytywnej oceny dorobku zawodowego za okres dotychczas odbytego stażu i podjęcia zatrudnienia w innej szkole nie później niż 3 miesiące po ustaniu poprzedniego stosunku pracy (art. 9f ust. 2 w/w ustawy).
4. Prawo napisania wniosku do dyrektora szkoły o odstąpienie od realizacji przepisów rozdziału 3a – w przypadku zatrudnienia nauczyciela z potrzeby wynikającej z organizacji nauczania lub zastępstwa nieobecnego nauczyciela (art. 10 ust. 11 w/w ustawy).
5. Prawo do wystawienia legitymacji służbowej na wniosek nauczyciela skierowany do dyrektora szkoły (art. 11a ust. 1 w/w ustawy).
6. Prawo do swobody stosowania metod nauczania i wychowania, jakie nauczyciel uważa za najważniejsze spośród uznanych przez współczesne nauki pedagogiczne oraz do wyboru spośród zatwierdzonych do użytku szkolnego podręczników i innych pomocy naukowych w realizacji programu nauczania (art. 12 ust. 2 w/w ustawy).
7. Prawo przeniesienia na własną prośbę lub z urzędu za zgodą samego nauczyciela na inne stanowisko w tej samej lub innej szkole, w tej samej lub innej miejscowości, na takie samo lub inne stanowisko – dotyczy nauczyciela zatrudnionego na podstawie mianowania (art. 18 ust. 1 w/w ustawy).
8. Prawo do odprawy pieniężnej w przypadku rozwiązania z nauczycielem stosunku pracy z powodu całkowitej likwidacji szkoły lub częściowej likwidacji lub zmian organizacyjnych powodujących zmniejszenie liczby oddziałów w szkole lub zmian planu nauczania (art. 20 ust. 1 i ust. 2 w/w ustawy).

9. Prawo do przeniesienia w stan nieczynny na pisemny wniosek skierowany do dyrektora szkoły w ciągu 30 dni od dnia doręczenia wypowiedzenia stosunku pracy z przyczyn określonych w ustawie (art. 20 ust. 5c w/w ustawy).
10. Prawo do wyrażenia zgody na ograniczenie zatrudnienia do wymiaru nie niższego niż $\frac{1}{2}$ obowiązkowego wymiaru zajęć i proporcjonalnego wymiaru zatrudnienia – dotyczy nauczycieli zatrudnionych na podstawie mianowania (art. 22 ust. 2 w/w ustawy).
11. Prawo do rozwiązywania stosunku pracy na wniosek nauczyciela, w tym na mocy porozumienia stron – dotyczy nauczyciela zatrudnionego na podstawie mianowania (art. 23 ust. 1 i ust. 4 w/w ustawy).
12. Prawo do czasowej niezdolności do pracy spowodowanej chorobą przez okres 182 dni. Jeżeli niezdolność do pracy została spowodowana gruźlicą lub występuje w trakcie ciąży – 270 dni, okres nieobecności w pracy może być przedłużony o kolejne 12 miesięcy, o ile nauczyciel uzyska prawo do świadczenia rehabilitacyjnego, o którym mowa w przepisach dotyczących świadczeń pieniężnych z ubezpieczenia społecznego w razie choroby i macierzyństwa lub zostanie mu udzielony urlop dla poratowania zdrowia (art. 23 ust. 1 pkt 2 w/w ustawy).
13. Prawo do wynagrodzenia wypłacanego nauczycielowi miesięcznie z góry w pierwszym dniu miesiąca (art. 39 ust. 3 w/w ustawy), zgodnie ze składnikami wynagrodzenia wskazanymi w ustawie.
14. Prawo nauczyciela niepełnosprawnego, który jest zaliczany do umiarkowanego lub znacznego stopnia niepełnosprawności, do obniżenia tygodniowego obowiązkowego wymiaru godzin zajęć proporcjonalnie do obniżenia maksymalnego tygodniowego wymiaru czasu pracy (art. 42a ust. 1a w/w ustawy).
15. Prawo do czterodniowego tygodnia pracy, jeśli nauczyciel doskonali się, wykonuje inne społecznie ważne zadania lub jeśli to wynika z organizacji pracy w szkole (art. 42c ust. 1 w/w ustawy).
16. Prawo do dnia wolnego od pracy, jeśli zajęcia dydaktyczne, wychowawcze lub opiekuńcze nauczyciel wykonuje w dniu wolnym od pracy (art. 42c ust. 3 w/w ustawy).
17. Prawo do nagrody jubileuszowej w wysokości:
  - za 20 lat pracy – 75% wynagrodzenia miesięcznego,
  - za 25 lat pracy – 100% wynagrodzenia miesięcznego,
  - za 30 lat pracy – 150 % wynagrodzenia miesięcznego,

- za 35 lat pracy – 200% wynagrodzenia miesięcznego,
  - za 40 lat pracy – 250% wynagrodzenia miesięcznego (art. 41 ust. 1 w/w ustawy).
18. Prawo do dodatkowego wynagrodzenia rocznego, tzw. „13” (art. 48 w/w ustawy).
  19. Prawo do nagrody dyrektora szkoły, organu prowadzącego, kuratora oświaty, ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania za osiągnięcia w pracy dydaktycznej, wychowawczej i opiekuńczej, w tym realizacji zadań związanych z zapewnieniem bezpieczeństwa uczniom w czasie zajęć organizowanych przez szkołę oraz realizacji innych zadań statutowych szkoły (art. 49 ust. 1-2 w/w ustawy).
  20. Prawo do nadania „Medalu Komisji Edukacji Narodowej” – nadawanego przez ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania za szczególne zasługi dla oświaty i wychowania (art. 51 ust. 1-2 w/w ustawy).
  21. Prawo do korzystania ze środków zakładowego funduszu świadczeń socjalnych, również przez nauczycieli będących emerytami, rencistami i pobierających nauczycielskie świadczenie kompensacyjne (art. 53 ust. 1-3a w/w ustawy).
  22. Prawo do korzystania z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych (art. 63 ust. 1 i ust. 2 w/w ustawy);
  23. Prawo do urlopu wypoczynkowego w wymiarze, który odpowiada okresowi ferii i w czasie ich trwania (art. 64 ust. 1 w/w ustawy).
  24. Prawo do urlopu w wymiarze uzupełniającym do 8 tygodni w ciągu roku szkolnego w razie niewykorzystania urlopu wypoczynkowego (art. 66 ust. 1 w/w ustawy).
  25. Prawo do urlopu wychowawczego na warunkach określonych w ustawie i 2 dni zwolnienia od pracy w ciągu roku kalendarzowego, jeśli nauczyciel wychowuje przynajmniej jedno dziecko w wieku do 14 lat, z zachowaniem prawa do wynagrodzenia (art. 67e ust. 1 w/w ustawy).
  26. Prawo do urlopu płatnego dla dalszego kształcenia się oraz innych ulg i świadczeń związanych z tym kształceniem (art. 68 ust. 1 w/w ustawy).
  27. Prawo do dofinansowania doskonalenia zawodowego w postaci:
    - kosztów udziału nauczycieli w seminariach, konferencjach, wykładach, warsztatach, szkoleniach, studiach podyplomowych prowadzonych przez placówki doskonalenia nauczycieli i szkoły wyższe oraz inne podmioty, których zadania statutowe obejmują doskonalenie zawodowe nauczycieli;

- kosztów udziału nauczycieli w formach kształcenia nauczycieli prowadzonych przez szkoły wyższe i placówki doskonalenia nauczycieli;
  - wspomaganie szkół oraz sieci współpracy i samokształcenia dla nauczycieli prowadzonych przez placówki doskonalenia nauczycieli, poradnie psychologiczno-pedagogiczne i biblioteki pedagogiczne;
  - kosztów udziału nauczycieli w szkoleniach branżowych zgodnie z warunkami wskazanymi w ustawie (art. 70a ust. 1 i ust. 3a w/w ustawy).
28. Prawo do pomocy zdrowotnej dla nauczycieli ze środków finansowanych z budżetu organów prowadzących (art. 72 ust. 1 i ust. 4 w/w ustawy).
  29. Prawo do urlopu dla poratowania zdrowia na warunkach wskazanych w ustawie (art. 73 ust. 1 w/w ustawy).
  30. Prawo do bycia członkiem komisji dyscyplinarnej – dotyczy nauczycieli mianowanych lub dyplomowanych, po spełnieniu warunków określonych w ustawie (art. 78 ust. 1 w/w ustawy).
  31. Prawo obwinionego (w postępowaniu wyjaśniającym i w postępowaniu dyscyplinarnym) do pomocy wybranego przez siebie obrońcy (art. 85d ust. 1 w/w ustawy).
  32. Prawo odmowy złożenia wyjaśnień przez nauczyciela, którego dotyczy postępowanie wyjaśniające (art. 85g ust. 4 w/w ustawy).
  33. Prawo zatarcia kary dyscyplinarnej oraz zniszczenia odpisu orzeczenia o ukaraniu dołączonego do akt osobowych nauczyciela, zgodnie z warunkami wskazanymi w ustawie (art. 85s ust. 1-2 w/w ustawy).
  34. Prawo nauczyciela do zawiadomienia przez dyrektora szkoły o zatarciu kary i zniszczeniu orzeczenia o ukaraniu (art. 85s ust. 4 w/w ustawy).
  35. Prawo odwołania do komisji dyscyplinarnej od decyzji o zawieszeniu w pełnieniu obowiązków przez nauczyciela za pośrednictwem dyrektora szkoły (art. 85t ust. 5 w/w ustawy).
  36. Prawo nauczyciela do uzyskania informacji z centralnego rejestru orzeczeń dyscyplinarnych o jego danych osobowych zgromadzonych w tym rejestrze (art. 85x ust. 2).
  37. Prawo do zaopatrzenia emerytalnego na podstawie przepisów o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych z prawem zaliczenia nauczyciela do pracowników wykonujących pracę w szczególnym charakterze (art. 86).
  38. Prawo do odprawy w wysokości trzymiesięcznego wynagrodzenia ostatnio

pobieranego w szkole będącej podstawowym miejscem pracy nauczyciela, którego stosunek pracy ustał w związku z przejściem na emeryturę, rentę z tytułu niezdolności do pracy lub nauczycielskie świadczenie kompensacyjne, a który przepracował w szkole co najmniej 20 lat (art. 87 ust. 2).

39. Prawo przejścia na nauczycielskie świadczenie kompensacyjne na podstawie ustawy o nauczycielskich świadczeniach kompensacyjnych.

Rodzaje odpowiedzialności nauczyciela

- Cywilna
- Pracownicza (materialna, porządkowa)
- Karna

Odpowiedzialność cywilną przewiduje ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. – Kodeks cywilny, tj. odpowiedzialność **kontraktową i deliktową** z tytułu niewykonania zobowiązania, z tytułu nienależytego wykonania zobowiązania, w związku z wyrządzeniem szkody czynem niedozwolonym.

Czynem niedozwolonym jest delikt, zdarzenie polegające na działaniu lub zaniechaniu określonego podmiotu, które powoduje wyrządzenie szkody innej osobie, delikt może być związany z winą sprawcy, ale również może nie mieć z nią bezpośredniego związku.

Przesłanki odpowiedzialności z tytułu czynu niedozwolonego: powstanie szkody, popełnienie przez sprawcę czynu niedozwolonego, istnienie związku przyczynowego między szkodą a czynem niedozwolonym, wina po stronie sprawcy

Szkoda to strata majątkowa po stronie majątku poszkodowanego, może występować w ujęciu szkody rzeczywistej lub w odniesieniu do utraconych korzyści, może odnosić się również do majątku poszkodowanego (szkoda majątkowa), może odnosić się do osoby (szkoda na osobie).

Związek przyczynowo-skutkowy to związek pomiędzy określonym zdarzeniem (działanie, zaniechanie), a powstałą szkodą.

Wina umyślna rozumiana jako działanie lub zaniechanie, wina nieumyślna rozumiana jako lekkomyślność lub niedbalstwo (niedołożenie należytej staranności).

Czyny niedozwolone:

Art. 415 KC Kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.

Art. 417 KC § 1. Za szkodę wyrządzoną przez niezgodne z prawem działanie lub zaniechanie przy wykonywaniu władzy publicznej ponosi odpowiedzialność Skarb Państwa lub jednostka samorządu terytorialnego lub inna osoba prawna wykonująca tę władzę z mocy prawa. § 2. Jeżeli wykonywanie zadań z zakresu władzy publicznej zlecono, na podstawie

porozumienia, jednostce samorządu terytorialnego albo innej osobie prawnej, solidarną odpowiedzialność za wyrządzoną szkodę ponosi ich wykonawca oraz zlecająca je jednostka samorządu terytorialnego albo Skarb Państwa.

Art. 427 KC Kto z mocy ustawy lub umowy jest zobowiązany do nadzoru nad osobą, której z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego winy poczytać nie można, ten obowiązany jest do naprawienia szkody wyrządzonej przez tę osobę, chyba że uczynił zadość obowiązkowi nadzoru albo że szkoda byłaby powstała także przy starannym wykonywaniu nadzoru. Przepis ten stosuje się również do osób wykonywających bez obowiązku ustawowego ani umownego stałą pieczę nad osobą, której z powodu wieku albo stanu psychicznego lub cielesnego winy poczytać nie można.

Orzecznictwo:

- wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 stycznia 1974 r., II CR 643/73, OSP 1974, nr 10, poz. 202) – *obowiązek sprawowania opieki i nadzoru oraz zapewnienia bezpieczeństwa ze strony szkoły dotyczy tylko uczniów powierzonych funkcjonariuszom szkoły lub szkole jako całości. Obowiązek ten zachodzi, więc w sytuacji, gdy **uczniowie danej szkoły pozostają w dyspozycji nauczycieli lub administracji szkolnej, podczas lekcji, przerw międzylekcyjnych i innych zajęć zleconych przez szkołę.***
- wyrok SN z dnia 2 lutego 2011 r., sygn. II CSK 392/10 *Obowiązek przestrzegania niezbędnych wymagań w dziedzinie bezpieczeństwa młodzieży w szkole nie ogranicza się do wydania konkretnych nakazów, czy zakazów wynikających wprost z przepisów szczegółowych, lecz polega na stosowaniu – wynikających z zasad ogólnych – **wszelkiego rodzaju środków ochrony przez nauczycieli wobec powierzonych ich pieczy uczniów.** Przy wyborze rodzaju zajęć z wychowania fizycznego i sprzętu sportowego należy uwzględniać nie tylko fakt, że dana gra jest dopuszczona do zajęć, ale i reagować, gdy młodzież w toku konkretnych lekcji nie przestrzega zasad bezpieczeństwa, np. w takim stanie rzeczy przewidywać realną możliwość zaistnienia wypadku i z tego względu przerwać grę w razie stwierdzenia, że wywołała ona agresywne zachowania uczniów. Obowiązek nadzoru nie ustaje w odniesieniu do młodzieży starszej.*

Odpowiedzialność na gruncie ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks pracy

Zgodnie z art. 75 ust. 2 ustawy *Karta Nauczyciela* za uchybienia przeciwko porządkowi pracy, w rozumieniu art. 108 kodeksu pracy, wymierza się nauczycielom kary porządkowe zgodnie z przepisami kodeksu pracy (art. 108–113).

Zgodnie z art. 91c ust. 1 ustawy *Karta Nauczyciela* w zakresie spraw wynikających ze stosunku pracy nieuregulowanych przepisami ustawy, mają zastosowanie przepisy kodeksu pracy (art. 114–127).

Odpowiedzialność porządkowa pracowników:

Art. 108. § 1. Za nieprzestrzeganie przez pracownika ustalonej organizacji i porządku w procesie pracy, przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy, przepisów przeciwpożarowych, a także przyjętego sposobu potwierdzania przybycia i obecności w pracy oraz usprawiedliwiania nieobecności w pracy, pracodawca może stosować: 1) karę upomnienia; 2) karę nagany.

§ 2. Za nieprzestrzeganie przez pracownika przepisów bezpieczeństwa i higieny pracy lub przepisów przeciwpożarowych, opuszczenie pracy bez usprawiedliwienia, stawienie się do pracy w stanie nietrzeźwości lub spożywanie alkoholu w czasie pracy – pracodawca może również stosować karę pieniężną.

§ 3. Kara pieniężna za jedno przekroczenie, jak i za każdy dzień nieusprawiedliwionej nieobecności, nie może być wyższa od jednodniowego wynagrodzenia pracownika, a łącznie kary pieniężne nie mogą przewyższać dziesiątej części wynagrodzenia przypadającego pracownikowi do wypłaty, po dokonaniu potrąceń, o których mowa w art. 87 § 1 pkt 1–3. § 4. Wpływy z kar pieniężnych przeznacza się na poprawę warunków bezpieczeństwa i higieny pracy.

Art. 109. § 1. Kara nie może być zastosowana po upływie 2 tygodni od powzięcia wiadomości o naruszeniu obowiązku pracowniczego i po upływie 3 miesięcy od dopuszczenia się tego naruszenia.

§ 2. Kara może być zastosowana tylko po uprzednim wysłuchaniu pracownika.

§ 3. Jeżeli z powodu nieobecności w zakładzie pracy pracownik nie może być wysłuchany, bieg dwutygodniowego terminu przewidzianego w § 1 nie rozpoczyna się, a rozpoczęty ulega zawieszeniu do dnia stawienia się pracownika do pracy.

Art. 110. O zastosowanej karze pracodawca zawiadamia pracownika na piśmie, wskazując rodzaj naruszenia obowiązków pracowniczych i datę dopuszczenia się przez pracownika tego naruszenia oraz informując go o prawie zgłoszenia sprzeciwu i terminie jego wniesienia. Odpis zawiadomienia składa się do akt osobowych pracownika.

Art. 111. Przy stosowaniu kary bierze się pod uwagę w szczególności rodzaj naruszenia obowiązków pracowniczych, stopień winy pracownika i jego dotychczasowy stosunek do pracy.

Art. 112. § 1. Jeżeli zastosowanie kary nastąpiło z naruszeniem przepisów prawa, pracownik może w ciągu 7 dni od dnia zawiadomienia go o ukaraniu wnieść sprzeciw. O uwzględnieniu lub odrzuceniu sprzeciwu decyduje pracodawca po rozpatrzeniu stanowiska reprezentującej pracownika zakładowej organizacji związkowej. Nieodrzucenie sprzeciwu w ciągu 14 dni od dnia jego wniesienia jest równoznaczne z uwzględnieniem sprzeciwu.

§ 2. Pracownik, który wniósł sprzeciw, może w ciągu 14 dni od dnia zawiadomienia o odrzuceniu tego sprzeciwu wystąpić do sądu pracy o uchylenie zastosowanej wobec niego kary.

§ 3. W razie uwzględnienia sprzeciwu wobec zastosowanej kary pieniężnej lub uchylenia tej kary przez sąd pracy, pracodawca jest obowiązany zwrócić pracownikowi równowartość kwoty tej kary.

Art. 113. § 1. Karę uważa się za niebyłą, a odpis zawiadomienia o ukaraniu usuwa z akt osobowych pracownika po roku nienagannej pracy. Pracodawca może, z własnej inicjatywy lub na wniosek reprezentującej pracownika zakładowej organizacji związkowej, uznać karę za niebyłą przed upływem tego terminu.

§ 2. Przepis § 1 zdanie pierwsze stosuje się odpowiednio w razie uwzględnienia sprzeciwu przez pracodawcę albo wydania przez sąd pracy orzeczenia o uchyleniu kary.

Odpowiedzialność materialna pracowników:

Art. 114. Pracownik, który wskutek niewykonania lub nienależytego wykonania obowiązków pracowniczych ze swej winy wyrządził pracodawcy szkodę, ponosi odpowiedzialność materialną według zasad określonych w przepisach niniejszego rozdziału.

Art. 115. Pracownik ponosi odpowiedzialność za szkodę w granicach rzeczywistej straty poniesionej przez pracodawcę i tylko za normalne następstwa działania lub zaniechania, z którego wynikała szkoda.

Art. 116. Pracodawca jest obowiązany wykazać okoliczności uzasadniające odpowiedzialność pracownika oraz wysokość powstałej szkody.

Art. 117. § 1. Pracownik nie ponosi odpowiedzialności za szkodę w takim zakresie, w jakim pracodawca lub inna osoba przyczyniły się do jej powstania albo zwiększenia.

§ 2. Pracownik nie ponosi ryzyka związanego z działalnością pracodawcy, a w szczególności nie odpowiada za szkodę wynikłą w związku z działaniem w granicach dopuszczalnego ryzyka.

Art. 118. W razie wyrządzenia szkody przez kilku pracowników każdy z nich ponosi odpowiedzialność za część szkody stosownie do przyczynienia się do niej i stopnia winy. Jeżeli nie jest możliwe ustalenie stopnia winy i przyczynienia się poszczególnych pracowników do powstania szkody, odpowiadają oni w częściach równych.

Art. 119. Odszkodowanie ustala się w wysokości wyrządzonej szkody, jednak nie może ono przewyższać kwoty trzymiesięcznego wynagrodzenia przysługującego pracownikowi w dniu wyrządzenia szkody

Art. 120. § 1. W razie wyrządzenia przez pracownika przy wykonywaniu przez niego obowiązków pracowniczych szkody osobie trzeciej, zobowiązany do naprawienia szkody jest wyłącznie pracodawca.

§ 2. Wobec pracodawcy, który naprawił szkodę wyrządzoną osobie trzeciej, pracownik ponosi odpowiedzialność przewidzianą w przepisach niniejszego rozdziału.

Art. 121. § 1. Jeżeli naprawienie szkody następuje na podstawie ugody pomiędzy pracodawcą i pracownikiem, wysokość odszkodowania może być obniżona, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności sprawy, a w szczególności stopnia winy pracownika i jego stosunku do obowiązków pracowniczych.

§ 2. Przy uwzględnieniu okoliczności wymienionych w § 1 wysokość odszkodowania może być także obniżona przez sąd pracy; dotyczy to również przypadku, gdy naprawienie szkody następuje na podstawie ugody sądowej.

Art. 121.1. § 1. W razie niewykonania ugody przez pracownika, podlega ona wykonaniu w trybie przepisów Kodeksu postępowania cywilnego, po nadaniu jej klauzuli wykonalności przez sąd pracy. § 2. Sąd pracy odmówi nadania klauzuli wykonalności ugodzie, jeżeli ustali, że jest ona sprzeczna z prawem lub zasadami współżycia społecznego.

Art. 122. Jeżeli pracownik umyślnie wyrządził szkodę, jest obowiązany do jej naprawienia w pełnej wysokości.

Odpowiedzialność za mienie powierzone pracownikowi:

Art. 124. § 1. Pracownik, któremu powierzono z obowiązkiem zwrotu albo do wyliczenia się: 1) pieniądze, papiery wartościowe lub kosztowności,

2) narzędzia i instrumenty lub podobne przedmioty, a także środki ochrony indywidualnej oraz odzież i obuwie robocze, odpowiada w pełnej wysokości za szkodę powstałą w tym mieniu.

§ 2. Pracownik odpowiada w pełnej wysokości również za szkodę w mieniu innym niż wymienione w § 1, powierzonym mu z obowiązkiem zwrotu albo do wyliczenia się.

§ 3. Od odpowiedzialności określonej w § 1 i 2 pracownik może się uwolnić, jeżeli wykaze, że szkoda powstała z przyczyn od niego niezależnych, a w szczególności wskutek niezapewnienia przez pracodawcę warunków umożliwiających zabezpieczenie powierzonego mienia.

Art. 125. § 1. Na zasadach określonych w art. 124 pracownicy mogą przyjąć wspólną odpowiedzialność materialną za mienie powierzone im łącznie z obowiązkiem wyliczenia się. Podstawą łącznego powierzenia mienia jest umowa o współodpowiedzialności materialnej, zawarta przez pracowników z pracodawcą na piśmie pod rygorem nieważności.

§ 2. Pracownicy ponoszący wspólną odpowiedzialność materialną odpowiadają w częściach określonych w umowie. Jednakże w razie ustalenia, że szkoda w całości lub w części została spowodowana przez niektórych pracowników, za całość szkody lub za stosowną jej część odpowiadają tylko sprawcy szkody.

Art. 126. § 1. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia zakres i szczegółowe zasady stosowania przepisów art. 125 oraz tryb łącznego powierzenia mienia.

§ 2. Rada Ministrów, w drodze rozporządzenia, może określić warunki odpowiedzialności za szkodę w mieniu, o którym mowa w art. 124 § 2 i w art. 125: 1) w ograniczonej wysokości, ustalonej tym rozporządzeniem; 2) na zasadach przewidzianych w art. 114–116 i 118.

Art. 127. Do odpowiedzialności określonej w art. 124–126 stosuje się odpowiednio przepisy art. 117, 121, 1211 i 122.

Orzecznictwo:

- *Za szkodę w mieniu powierzonym z obowiązkiem zwrotu albo do wyliczenia się powstałą w skutek kradzieży przez nieznanego sprawcę, pracownik ponosi odpowiedzialność w takim zakresie, w jakim można mu zarzucić niewykonanie lub nienależyte wykonanie obowiązku pieczy tak orzekł Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 9 maja 2000 r., I PKN 621/99.*

- *pracownik dokonujący w imieniu pracodawcy typowych czynności prawa pracy, które pozostają w normalnym związku z działalnością pracodawcy, nie powinien być obarczony ryzykiem prowadzonej przez pracodawcę działalności gospodarczej. Nie będzie to miało jednak miejsca, jeżeli podejmowane czynności były oczywiście sprzeczne z przepisami prawa, a wynikająca z nich szkoda pozostawała w normalnym, tj. adekwatnym, związku przyczynowym z bezprawnym ich dokonywaniem przez pracownika (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 15 marca 2007 r., sygn. akt I PK 252/06).*

Odpowiedzialność karna na gruncie ustawy z dnia 6 czerwca 1998 r. Kodeks karny:

Art. 1. § 1. Odpowiedzialności karnej podlega ten tylko, kto popełnia czyn zabroniony pod groźbą kary przez ustawę obowiązującą w czasie jego popełnienia.

§ 2. Nie stanowi przestępstwa czyn zabroniony, którego społeczna szkodliwość jest znikoma. § 3. Nie popełnia przestępstwa sprawca czynu zabronionego, jeżeli nie można mu przypisać winy w czasie czynu.

Art. 2. Odpowiedzialności karnej za przestępstwo skutkowe popełnione przez zaniechanie podlega ten tylko, na kim ciążył prawny, szczególny obowiązek zapobiegnięcia skutkowi.

Odpowiedzialność karna ma charakter osobisty.

Przykłady przestępstw:

Art. 155. Kto nieumyślnie powoduje śmierć człowieka, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

Przykład: podczas lekcji źle umocowana bramka przygniotła ucznia, który na skutek odniesionych obrażeń zmarł.

Art. 156. § 1. Kto powoduje ciężki uszczerbek na zdrowiu w postaci:

- 1) pozbawienia człowieka wzroku, słuchu, mowy, zdolności płodzenia,
- 2) innego ciężkiego kalectwa, ciężkiej choroby nieuleczalnej lub długotrwałej, choroby realnie zagrażającej życiu, trwałej choroby psychicznej, całkowitej albo znacznej trwałej niezdolności do pracy w zawodzie lub trwałego, istotnego zeszpecenia lub zniekształcenia ciała, podlega karze pozbawienia wolności na czas nie krótszy od lat 3.

§ 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 3. Jeżeli następstwem czynu określonego w § 1 jest śmierć człowieka, sprawca

podlega karze pozbawienia wolności od lat 5, karze 25 lat pozbawienia wolności albo karze dożywotniego pozbawienia wolności.

Przykład: podczas lekcji uczeń traci oko.

Art. 157. § 1. Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia, inny niż określony w art. 156 § 1, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Kto powoduje naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia trwający nie dłużej niż 7 dni, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 4. Ściganie przestępstwa określonego w § 2 lub 3, jeżeli naruszenie czynności narządu ciała lub rozstrój zdrowia nie trwał dłużej niż 7 dni, odbywa się z oskarżenia prywatnego, chyba że pokrzywdzonym jest osoba najbliższa zamieszkująca wspólnie ze sprawcą.

§ 5. Jeżeli pokrzywdzonym jest osoba najbliższa, ściganie przestępstwa określonego w § 3 następuje na jej wniosek.

Przykład: podczas lekcji uczeń traci ząb.

Art. 160. § 1. Kto naraża człowieka na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli na sprawcy ciąży obowiązek opieki nad osobą narażoną na niebezpieczeństwo, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 lub 2 działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 4. Nie podlega karze za przestępstwo określone w § 1–3 sprawca, który dobrowolnie uchylił grożące niebezpieczeństwo.

§ 5. Ściganie przestępstwa określonego w § 3 następuje na wniosek pokrzywdzonego

Przykład: podczas szkolnej wycieczki uczeń doznaje uszczerbku na zdrowiu lub ponosi śmierć

Art. 162. § 1. Kto człowiekowi znajdującemu się w położeniu grożącym bezpośrednim niebezpieczeństwem utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu nie udziela pomocy, mogąc jej udzielić bez narażenia siebie lub innej osoby na niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Nie popełnia przestępstwa, kto nie udziela pomocy, do której jest konieczne poddanie się zabiegowi lekarskiemu albo w warunkach, w których możliwa jest niezwłoczna pomoc ze strony instytucji lub osoby do tego powołanej.

Przykład: na lekcji na basenie nauczyciel umiejący pływać czeka na pomoc ratowników nie udziela pomocy tonącemu uczniowi

Art. 210. § 1. Kto wbrew obowiązкови troszczenia się o małoletniego poniżej lat 15 albo o osobę nieporadną ze względu na jej stan psychiczny lub fizyczny osobę tę porzuca, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli następstwem czynu jest śmierć osoby określonej w § 1, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12

Przykład: nauczyciel podczas wycieczki szkolnej pozostawia grupę dzieci bez opieki i udaje się na zakupy

Art. 217. § 1. Kto uderza człowieka lub w inny sposób narusza jego nietykalność cielesną, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 2. Jeżeli naruszenie nietykalności wywołało wyzywające zachowanie się pokrzywdzonego albo jeżeli pokrzywdzony odpowiedział naruszeniem nietykalności, sąd może odstąpić od wymierzenia kary.

§ 3. Ściganie odbywa się z oskarżenia prywatnego.

Przykład: popychanie ucznia to naruszanie jego nietykalności cielesnej

Art. 228. § 1. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 3. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę za zachowanie stanowiące naruszenie przepisów prawa, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 4. Karze określonej w § 3 podlega także ten, kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, uzależnia wykonanie czynności służbowej od otrzymania korzyści majątkowej lub osobistej albo jej obietnicy lub takiej korzyści żąda.

§ 5. Kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej, przyjmuje korzyść majątkową znacznej wartości albo jej obietnicę, podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

§ 6. Karom określonym w § 1–5 podlega odpowiednio także ten, kto, w związku z pełnieniem funkcji publicznej w państwie obcym lub w organizacji międzynarodowej, przyjmuje korzyść majątkową lub osobistą albo jej obietnicę lub takiej korzyści żąda, albo uzależnia wykonanie czynności służbowej od jej otrzymania

Przykład: nauczyciel przyjmuje drogi zegarek za wystawienie „lepszey” oceny

Art. 231. § 1. Funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa nieumyślnie i wyrządza istotną szkodę, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 4. Przepisu § 2 nie stosuje się, jeżeli czyn wyczerpuje znamiona czynu zabronionego określonego w art. 228.

Przykład: dyrektor rozwiązuje umowę o pracę bez wypowiedzenia z nauczycielem mianowanym wbrew przepisom Karty Nauczyciela

Przestępstwa przeciwko prawom osób wykonujących pracę zarobkową

Art. 218. § 1. (utracił moc)

§ 1a. Kto, wykonując czynności w sprawach z zakresu prawa pracy i ubezpieczeń społecznych, złośliwie lub uporczywie narusza prawa pracownika wynikające ze stosunku pracy lub ubezpieczenia społecznego, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 2. Osoba określona w § 1a, odmawiająca ponownego przyjęcia do pracy, o której przywróceniu orzekł właściwy organ, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 3. Osoba określona w § 1a, która będąc zobowiązana orzeczeniem sądu do wypłaty wynagrodzenia za pracę lub innego świadczenia ze stosunku pracy, obowiązku tego nie wykonuje, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3. Art. 218a. Kto, złośliwie lub uporczywie:

- 1) wbrew zakazowi handlu oraz wykonywania czynności związanych z handlem w niedziele i święta, powierza wykonywanie pracy w handlu lub wykonywanie czynności związanych z handlem pracownikowi lub zatrudnionemu,
- 2) wbrew zakazowi handlu oraz wykonywania czynności związanych z handlem po godzinie 1400 w dniu 24 grudnia lub w sobotę bezpośrednio poprzedzającą pierwszy dzień Wielkiej Nocy, powierza wykonywanie pracy w handlu lub wykonywanie czynności związanych z handlem pracownikowi lub zatrudnionemu, podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

Art. 219. Kto narusza przepisy prawa o ubezpieczeniach społecznych, nie zgłaszając, nawet za zgodą zainteresowanego, wymaganych danych albo zgłaszając nieprawdziwe dane mające wpływ na prawo do świadczeń albo ich wysokość, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

Art. 220. § 1. Kto, będąc odpowiedzialny za bezpieczeństwo i higienę pracy, nie dopełnia wynikającego stąd obowiązku i przez to naraża pracownika na bezpośrednie niebezpieczeństwo utraty życia albo ciężkiego uszczerbku na zdrowiu, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli sprawca działa nieumyślnie, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do roku.

§ 3. Nie podlega karze sprawca, który dobrowolnie uchylił grożące niebezpieczeństwo.

Art. 221. Kto wbrew obowiązкови nie zawiadamia w terminie właściwego organu o wypadku przy pracy lub chorobie zawodowej albo nie sporządza lub nie przedstawia wymaganej dokumentacji, podlega grzywnie do 180 stawek dziennych albo karze ograniczenia wolności.

Prawo nauczyciela do korzystania z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych

Zgodnie z brzmieniem przepisu art. 63 ust. 1 ustawy Karta Nauczyciela nauczyciel podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, korzysta z ochrony przewidzianej dla funkcjonariuszy publicznych na zasadach określonych w ustawie z dnia 6 czerwca 1997 r, – Kodeks karny.

Osobą pełniącą funkcję publiczną jest (zgodnie z definicją ustawową zawartą w § 19 art. 115 kodeksu karnego) funkcjonariusz publiczny, członek organu samorządowego, osoba zatrudniona w jednostce organizacyjnej dysponującej środkami publicznymi, chyba że wykonuje wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba, której uprawnienia i obowiązki w zakresie działalności publicznej są określone lub uznane przez ustawę lub wiążącą Rzeczpospolitą Polską umowę międzynarodową.

Funkcjonariuszem publicznym jest (zgodnie z art. 115 § 13 kodeksu karnego):

- 1) Prezydent Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) poseł, senator, radny;
- 2a) poseł do Parlamentu Europejskiego;
- 3) sędzia, ławnik, prokurator, funkcjonariusz finansowego organu postępowania przygotowawczego lub organu nadrzędnego nad finansowym organem postępowania przygotowawczego, notariusz, komornik, kurator sądowy, syndyk, nadzorca sądowy i zarządca, osoba orzekająca w organach dyscyplinarnych działających na podstawie ustawy;
- 4) osoba będąca pracownikiem administracji rządowej, innego organu państwowego lub samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe, a także inna osoba w zakresie, w którym uprawniona jest do wydawania decyzji administracyjnych;

- 5) osoba będąca pracownikiem organu kontroli państwowej lub organu kontroli samorządu terytorialnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe;
- 6) osoba zajmująca kierownicze stanowisko w innej instytucji państwowej;
- 7) funkcjonariusz organu powołanego do ochrony bezpieczeństwa publicznego albo funkcjonariusz Służby Więziennej;
- 8) osoba pełniąca czynną służbę wojskową, z wyjątkiem terytorialnej służby wojskowej pełnionej dyspozycyjnie;
- 9) pracownik międzynarodowego trybunału karnego, chyba że pełni wyłącznie czynności usługowe.

Odnosząc treść definicji ustawowych do nauczycieli stwierdzić należy, że osoby wykonujące obowiązki nauczycielskie (opiekuńcze, wychowawcze, dydaktyczne) są osobami pełniącymi funkcje publiczne. Prowadzą bowiem działalność publiczną, a ich uprawnienia (prawa) i obowiązki w zakresie tej działalności są określone i uznane przez ustawę.

Prawidłowe rozumienie pojęcia „*funkcjonariusz publiczny*” ma istotne znaczenie w odniesieniu do przestępstw, które mogą być popełnione przez podmioty uznane za „funkcjonariuszy publicznych” – zaliczamy do nich:

- nadużycie funkcji (art. 231 kodeks karny),
- znęcanie się (art. 246 kodeks karny oraz art. 247 kodeks karny)
- fałsz intelektualny (art. 271 kodeks karny).

Art. 231.

§ 1. Funkcjonariusz publiczny, który, przekraczając swoje uprawnienia lub nie dopełniając obowiązków, działa na szkodę interesu publicznego lub prywatnego, podlega karze pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Jeżeli sprawca czynu określonego w § 1 działa nieumyślnie i wyrządza istotną szkodę, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 2.

§ 4. Przepisu § 2 nie stosuje się, jeżeli czyn wyczerpuje znamiona czynu zabronionego określonego w art. 228.

Art. 246. Funkcjonariusz publiczny lub ten, który działając na jego polecenie w celu uzyskania określonych zeznań, wyjaśnień, informacji lub oświadczenia stosuje przemoc, groźbę bezprawną lub w inny sposób znęca się fizycznie lub psychicznie nad inną osobą, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

Art. 247

§ 1. Kto znęca się fizycznie lub psychicznie nad osobą prawnie pozbawioną wolności, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. Jeżeli sprawca działa ze szczególnym okrucieństwem, podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 3. Funkcjonariusz publiczny, który wbrew obowiązkowi dopuszcza do popełnienia czynu określonego w § 1 lub 2, podlega karze określonej w tych przepisach.

Art. 271.

§ 1. Funkcjonariusz publiczny lub inna osoba uprawniona do wystawienia dokumentu, która poświadcza w nim nieprawdę co do okoliczności mającej znaczenie prawne, podlega karze pozbawienia wolności od 3 miesięcy do lat 5.

§ 2. W wypadku mniejszej wagi, sprawca podlega grzywnie albo karze ograniczenia wolności.

§ 3. Jeżeli sprawca dopuszcza się czynu określonego w § 1 w celu osiągnięcia korzyści majątkowej lub osobistej, podlega karze pozbawienia wolności od 6 miesięcy do lat 8.

Podmioty uznane za „*funkcjonariuszy publicznych*” podlegają ochronie na podstawie przepisów ustawy karnej, i w związku z tym przestępstwem jest m.in.

- naruszenie nietykalności funkcjonariusza (art. 222 kodeks karny)
- czynna napaść na funkcjonariusza (art. 223 kodeks karny).

Art. 222.

§ 1. Kto narusza nietykalność cielesną funkcjonariusza publicznego lub osoby do pomocy mu przybranej podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych, podlega grzywnie, karze ograniczenia wolności albo pozbawienia wolności do lat 3.

§ 2. Jeżeli czyn określony w § 1 wywołało niewłaściwe zachowanie się funkcjonariusza lub osoby do pomocy mu przybranej, sąd może zastosować nadzwyczajne złagodzenie kary, a nawet odstąpić od jej wymierzenia.

Art. 223.

§ 1. Kto, działając wspólnie i w porozumieniu z inną osobą lub używając broni palnej, noża lub innego podobnie niebezpiecznego przedmiotu albo środka obezwładniającego, dopuszcza się czynnej napaści na funkcjonariusza publicznego lub osobę do pomocy mu przybraną podczas lub w związku z pełnieniem obowiązków służbowych,

podlega karze pozbawienia wolności od roku do lat 10.

§ 2. Jeżeli w wyniku czynnej napaści nastąpił skutek w postaci ciężkiego uszczerbku na zdrowiu funkcjonariusza publicznego lub osoby do pomocy mu przybranej, sprawca podlega karze pozbawienia wolności od lat 2 do 12.

Orzeczenia:

Wojewódzki Sąd Administracyjny we Wrocławiu w wyroku z dnia 16 czerwca 2011 r., sygn. IV SAB/Wr 44/11 przyjął, że „na podstawie definicji funkcjonariusza publicznego, przedstawionej w art. 115 Kodeksu karnego można stwierdzić, że jest nim każdy pracownik instytucji państwowej lub samorządowej, który pełni funkcje związane z pewnym zakresem uprawnień i obowiązków, ale związanych z realizacją zadań o znaczeniu publicznym. Jest nim również nauczyciel”.

Wojewódzki Sąd Administracyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 26 maja 2020 r., sygn. II SA/Bk 191/20, wskazał natomiast, że „*pojęcie osoby pełniącej funkcję publiczną jest ujmowane szeroko i nie ogranicza się tylko do funkcjonariuszy publicznych, lecz obejmuje każdą osobę mającą związek z realizacją zadań publicznych, lecz obejmuje każdą osobę mającą związek z realizacją zadań publicznych, a nawet dopiero ubiegającą się do ich wypełniania. Zadaniem publicznym jest natomiast m. in. realizowanie konstytucyjnego prawa do wykształcenia w ramach pracy wykonywanej przez nauczycieli szkolnych, co pozwala ich kwalifikować jako osoby pełniące funkcje publiczne*”.

Odmienne stanowisko, co do ujęcia nauczycieli jednostek systemu oświaty w katalogu funkcjonariuszy publicznych przedstawił Wojewódzki Sąd Administracyjny w Gdańsku w wyroku z dnia 12 lutego 2020 r., sygn. II SA/Gd 555/19, w którym jednoznacznie wskazał, że „**nauczyciele szkoły nie są funkcjonariuszami publicznymi**”.

Podkreślić również należy, że Sąd Okręgowy w Olsztynie w wyroku z dnia 2 lipca 2018 r., sygn. VII Ka 342/18 wskazał m. in. że „status innej osoby, jako funkcjonariusza publicznego w rozumieniu art. 115 § 13 pkt 4 k.k., w odróżnieniu od osób z pozostałych kategorii wymienionych w tym przepisie urzeczywistnia się wtedy, gdy pełni ona obowiązki w zakresie, w którym jest uprawniona do wydawania decyzji administracyjnych, a warunkiem poniesienia przez nią odpowiedzialności jest to, by przekroczenie uprawnień lub niedopełnienie obowiązków ze szkodą dla interesu publicznego lub prywatnego nastąpiło w zakresie, w jakim jest ona uprawniona do wydawania decyzji administracyjnych”(postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 marca 2014 r., sygn. V KK 318/13). Brak takiego powiązania powoduje, że w każdym przypadku przekroczenia uprawnień lub niedopełnienia obowiązków owej „innej osoby” poza zakresem w jakim jest ona uprawniona do wydawania decyzji administracyjnych, nie można jej zaliczyć do zbioru „funkcjonariuszy publicznych”.

Z orzeczenia sądu wynika, że zajmowanie stanowiska kierowniczego w placówce oświatowej nie przesądza o tym, że osobę zajmującą to stanowisko można zaliczyć do katalogu funkcjonariuszy publicznych. Chociaż nauczyciel nie jest funkcjonariuszem publicznym w znaczeniu ustawowym, korzysta jednak z ochrony tak jak funkcjonariusz publiczny. W związku z tym przestępstwa wymienione w odpowiednich artykułach Kodeksu karnego, popełnione na szkodę nauczyciela, są ścigane z oskarżenia publicznego.

Ponadto, dyrektor szkoły ma obowiązek podejmować wszelkie działania mające na celu ochronę swojego pracownika będącego nauczycielem.

Z ochrony przewidzianej w Kodeksie karnym dla funkcjonariuszy publicznych korzystają nauczyciele podlegający przepisom Karty Nauczyciela, tj. nauczyciele zatrudnieni w:

1. przedszkolach, szkołach i placówkach publicznych (również prowadzonych przez osoby fizyczne i osoby prawne niebędące jednostkami samorządu terytorialnego) oraz przedszkolach niepublicznych, niepublicznych placówkach i szkołach niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych,
2. publicznych zakładach kształcenia i placówkach doskonalenia nauczycieli,
3. zakładach poprawczych, schroniskach dla nieletnich oraz rodzinnych ośrodkach diagnostyczno-konsultacyjnych,
4. publicznych kolegiach pracowników służb społecznych,
5. publicznych placówkach opiekuńczo-wychowawczych oraz ośrodkach adopcyjno-opiekuńczych,
6. nauczyciele mianowani i dyplomowani zatrudnieni w Centralnej Komisji Egzaminacyjnej i okręgowych komisjach egzaminacyjnych, w specjalistycznej jednostce nadzoru oraz w organach sprawujących nadzór pedagogiczny nad zakładami poprawczymi, schroniskami dla nieletnich, rodzinnymi ośrodkami diagnostyczno-konsultacyjnymi oraz szkołami przy zakładach karnych na stanowiskach wymagających kwalifikacji pedagogicznych,

7. nauczyciele zatrudnieni w publicznych szkołach i szkolnych punktach konsultacyjnych przy przedstawicielstwach dyplomatycznych, urządach konsularnych i przedstawicielstwach wojskowych,
8. pracownicy zatrudnieni u innych pracodawców, pełniący funkcję instruktorów praktycznej nauki zawodu,
9. wychowawcy i pedagodzy zatrudnieni w Ochotniczych Hufcach Pracy.

Stan prawny na dzień: 29 sierpień 2022 r.

MINISTERSTWO
SPRAWIEDLIWOŚCI
www.ms.gov.pl

np.ms.gov.pl

POMOC PRAWNA
PORADY OBYWATELSKIE
MEDIACJA

pasieka
FUNDACJA
ROZWOJU I WSPARCIA

www.fundacjapasieka.pl

Wydawca:

„Pasieka” – Fundacja Rozwoju i Wsparcia

Pl. Kilińskiego 2

35-005 Rzeszów

tel. 730-312-959

www.fundacjapasieka.pl

Autor: adwokat Halina Bogdan

© Copyright by „Pasieka”
Fundacja Rozwoju i Wsparcia

Wydanie I

Rzeszów, 2022